

Ivan Moškateo

diplomski studij povijesti, istraživački smjer: Srednjovjekovna povijest
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Ususret 100. obljetnici rođenja i 10. obljetnici smrti: Jacques Le Goff (1924. – 2014.)

(Fotografija: <https://wyborcza.pl/magazyn/7,124059,15855000,kubus-optymista-i-jego-swiat.html>)

Jacques Le Goff rođen je 1. siječnja 1924. u Toulonu, u Francuskoj. Bio je, uz Georgesa Dubyja, jedan od glavnih predstavnika treće generacije škole *Anala* koja je, promovirajući *novu povijest*, u “mainstream” vratila povijest mentaliteta. Iako je sam pojam mentaliteta dosta složen, može se reći da povijest mentaliteta pokriva različite smjerove, koji su izvan Francuske poznati kao psihohistorija, društveno-kulturna ili kulturna historija te ponajviše historijska antropologija. Pisalo se o imaginarnom, snovima, seksualnosti, narodnim vjerovanjima, marginalnim i ugroženim skupinama, zatim izopčenicima, ideologijama te, na koncu, kolektivnim mentalitetima.¹ Utjecaj njihovih ideja vidimo u mnogim područjima historiografije, poglavito medievistike.

Počevši od 1969., Le Goff je nekoliko desetljeća uređivao utjecajni časopis *Annales*.² U Parizu je 1972. na École Pratique des Hautes Études naslijedio predsjedničku fotelju Fernanda Braudela, što je u historiografiji simbolički označilo smjenu generacija, ali i kontinuitet. Naime, odnos Le Goffa prema

¹ Mirjana Gross, *Suvremena historiografija - korijeni, postignuća, trajanja* (Zagreb: Novi Liber, 2001), 262.

² Gábor Klaniczay, “Jacques Le Goff (1924-2014),” *Annual of Medieval Studies at CEU* 20 (2014): 306.

tradiciji nije bio jednostran. Dokaz tomu su nove staze kojima je, baveći se srednjovjekovljem, pošao zagovarajući *novu povijest*, a istodobno ne odbacujući vezu s nasljeđem dotadašnje historiografije. U tom duhu već su na početku njegove karijere nastala neka od pionirskih djela kojima se u drugoj polovici 20. stoljeća etablirao kao prominentna figura medievistike. To su *Intelektualci u srednjem vijeku* te *Trgovci i bankari u srednjem vijeku*, nakon kojih je uslijedila velika sinteza *Srednjovjekovna civilizacija*, model za neke nadolazeće. Suurednik je dvije zbirke eseja o metodologiji koje su postale temelj radovima o mentalitetima i reprezentacijama. Dva kapitalna djela zapravo su njegovi sabrani eseji *Za jedan drugi srednji vijek* i *Srednjovjekovni imaginarij*, dok o istoj problematici, srednjovjekovnim predodžbama, piše i u *Rođenju čistilišta*.³

Preminuo je 1. travnja 2014. u devedesetoj godini života, ostavivši za sobom golem opus. Posebno (i pomalo zanemareno) mjesto zauzimaju autorefleksivni tekstovi te promišljanja o povijesnoj profesiji. Započinjući svoju posljednju raspravu *Treba li povijest zaista dijeliti na razdoblja?*, ističe da je srednjem vijeku „sa strašću posvetio svoj život istraživača“.⁴ Svojih se interesa za medievistiku prisjeća u više intervjuua. Primajući prestižnu nagradu Dr. A. H. Heineken za povijest 2004. godine, Le Goff govori o tri faze zainteresiranosti. Prvo je htio biti učitelj kao otac, zatim je zavolio povijest općenito, a najzad je, pročitavši povijesni roman *Ivanhoe* Sir Waltera Scotta, pronašao svoj interes za europski srednji vijek.⁵

Nešto dublje u svoje motivacije i osobni razvoj zalazi u zbirci eseja *Za jedan drugi srednji vijek*. Iako cijeni amaterizam, jer i popularna povijest, kada je riječ o kolektivnoj memoriji, ima svoju vrijednost, a to je „hranjenje ljudskog pamćenja“ koje „zahtijeva isto toliko ukusa, stila i strasti, koliko strogosti i metode“,⁶ prvenstvo ipak ostavlja profesionalizmu. Povijest je za njega prije svega znanost, a „praksa u znanosti neosporno je posao profesionalca, stručnjaka“. Unatoč tomu što se amaterizmom lako može dosegnuti visoka razina stila i popularnosti, profesionalizam se činio kao lakši put do inače teže savladive metode. Nije imao izbora nego prihvatiti povijest kao svoju *profesiju*.⁷

Kada je riječ o uzorima, Le Goff ne propušta spomenuti Julesa Micheleta.⁸ Za njega je Michelet jedan od neupitnih majstora povijesne profesije: „Nije li za mene model povjesničara bio (kao što još uvijek jest) Michelet“.⁹ Michelet, nastojeći 'uskrisiti' minula vremena, nije radio samo maštom, već i dokumentima. Njegov slučaj otvorio mu je posve nove mogućnosti koje nudi istraživanje srednjeg vijeka.¹⁰

³ Isto, 306-307.

⁴ Jacques Le Goff, *Treba li povijest zaista dijeliti na razdoblja*, prev. Gordana V. Popović (Zagreb: TIM press, 2015), 8.

⁵ Youtube, 12. studeni 2016., video, 1:12 do 2:47. <https://www.youtube.com/watch?v=X8sTmahLh14>.

⁶ Jacques Le Goff, *Za jedan drugi srednji vijek: Vrijeme, rad i kultura na Zapadu*, prev. Sanja Beslač (Zagreb: Antibarbarus, 2011), 7.

⁷ Isto.

⁸ Isti, „Razgovor. Jacques Le Goff“, *Pro tempore* 8-9 (2010): 309.

⁹ Isti, *Za jedan*, 8.

¹⁰ Isto, 7-8.

„Povijest se stvara dokumentima i idejama, izvorima i maštom,“ posturala Le Goff.¹¹ Antika nudi premalo dokumenata, a previše ideja, a suvremena povijest previše dokumenata, a premalo ideja. Kod prve je izlaz ili u spekulaciji ili u erudiciji, kod druge ili u statistici, ili u istraživanju mikroskopskog dosega. Ništa od toga ne zadovoljava, ništa ne dostaje - barem se tako Le Goff uvjeravao dok je kao mladić razmišljao o budućnosti, i dok nije kasnije, kako kaže, shvatio vrijednost istraživanja svih razdoblja.¹²

Birajući tako između parcijalnosti i manjkavosti, Le Goff je izabrao treći pravac - povijest srednjega vijeka. Srednji vijek bio je Le Goffu sve samo ne „intermezzo povijesti“.¹³ Zapravo idealan, imao je tranzitornu ulogu koja tjera istraživača na „savez erudicije i... mašte“.¹⁴ Moderna povijest izgrađena je upravo na proučavanju srednjovjekovnih dokumenata; od bolandista i maurista, preko Göttigenske škole, sve do historizma i, konačno, Micheleta. Bile su to misli uz koje se prvi put približio srednjovjekovlju na jedan zreliji i promišljeniji način.¹⁵

Za spomenuti period su ga na dubljoj razini, možemo reći nepovratno, prikovali tek škola Anala i problematika *dugog trajanja*. Tu su utjecaji marksizma, radova Fernanda Braudela te etnologije, s kojom je povijest, počevši od mentaliteta, dijelila mnogo zajedničkih interesa.¹⁶ Svjestan koliko se to odrazilo na njegov rad i poglede na povijest, naglašava da je imao sreću raditi s francuskim analistima koji su od svih najviše pridonijeli historiografiji 20. stoljeća.¹⁷ Tako i u intervjuu za časopis *Pro Tempore*, između ostalog, tvrdi: „Da, 'škola' Anala postoji za mene kao pojam, a što se mene tiče, mogu čak reći da sam se s njom, 'saživio'“.¹⁸

Međutim, u svojim refleksijama ne zaboravlja da povijest ne pripada samo njemu. Naprotiv, priznaje joj nezanemariv društveno-praktični aspekt. Iako ponekad pesimistično ističe kako danas „više ne vjerujemo da povijest podučava u pravom smislu riječi, kao što su to vjerovali renesansni humanisti koji su pojmlili povijest kao učiteljicu života“,¹⁹ smatra da je važno brinuti o ljudskom sjećanju, jer bismo se u suprotnom utopili u „neosvojivom toku vremena“.²⁰ U tom kontekstu, povijest možda nužno ne uči vrlini, ali za bavljenje poviješću vrlina je neophodna. Povjesničari trebaju pronicljivost, obazrivost i hrabrost, vrlina bez kojih bi borba za ispravno pisanje povijesti bila unaprijed izgubljena²¹ - borba u kojoj se prepoznao Jacques Le Goff, a koja nesumnjivo traje i danas.

¹¹ Isto, 7.

¹² Isto.

¹³ Isto, 8.

¹⁴ Isto.

¹⁵ Isto.

¹⁶ Isto.

¹⁷ Isti, *History and Memory* (New York: Columbia University Press, 1996), 13.

¹⁸ Isti, „Razgovor. Jacques,“ 309.

¹⁹ Isti, „Sredovječni izvori europskog sveučilišta,“ *Hrvatska obzorja* (2000): 501.

²⁰ Isti, *History and Memory*, 12.

²¹ Isto, 14.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 18 2023.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti,
godina XVIII, broj 18, 2023.

Glavni i odgovorni urednik
Marko Zidarić

Zamjenica glavnog urednika
Ivana Đorđić

Uredništvo
Filip Bačurin
Marija Biščan
Ivan Ćorić
Ivana Đorđić
Adrian Filčić
Antonija Lapaš
Ivan Mrnarević
Tijana Vokal
Marko Zidarić

Urednici pripravnici
Klara Miholić
Marko Perišić
Ruben Prstec

Redakcija
Filip Bačurin
Marija Biščan
Ivan Ćorić
Ivana Đorđić
Adrian Filčić
Antonija Lapaš
Klara Miholić
Ivan Mrnarević
Marko Perišić
Ruben Prstec
Tijana Vokal
Marko Zidarić

Tajnica Uredništva
Marija Biščan

Recenzenti

dr. sc. Nikola Anušić
dr. sc. Zrinka Blažević
dr. sc. Lovorka Čoralić
akademkinja Nella Lonza
dr. sc. Kosana Jovanović
dr. sc. Jasmina Osterman

Lektura za hrvatski jezik

Iva Antičević
Tina Čatlaić
Mislav Graonić
Nikolina Peškura
Karla Rašić
Josipa Skenderović
Jakov Zidarić

Lektura za engleski jezik

Tina Čatlaić

Prijevod s francuskog jezika

Klara Miholić

Oblikovanje

design.inmedia@gmail.com

Izdavač

Odsjek za povijest Filozofskog
fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Tisak

Studio Moderna d.o.o., Zagreb

Naklada

Tiskano u 100 primjeraka.

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim radovima izražavaju isključivo stavove i mišljenja autora i ne predstavljaju nužno stavove i mišljenja uredništva i izdavača.

Izdavanje ovog časopisa financirano je novcem dobivenim na natječaju za studentske projekte Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te sredstvima koja je ustupio Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Redakcija časopisa Pro tempore iskreno zahvaljuje Odsjeku na financijskoj podršci.

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva

Odsjek za povijest
(za: Uredništvo Pro tempore)
Filozofski fakultet Sveučilišta u
Zagrebu
Ivana Lučića 3, 10 000 Zagreb

Kontakt

casopis.protempore@gmail.com

Web-stranica

<https://protempore.ffzg.unizg.hr/>